

บทที่ 2

บททั่วไป

ลักษณะโดยทั่วไปของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง

คำว่า Self-determination หรือ สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองนั้นมีอิทธิพลในทางการเมืองต่อนักการเมืองทางด้านสังคมนิยมโดยทั่วไปในยุโรป ตั้งแต่ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นต้นมาซึ่งอาจเห็นได้จากข้อความในมติของ The London International Socialist Congress ในปี 1896 ที่กล่าวว่า "เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองอย่างเต็มที่ของประชาชาติทั้งหลาย" (".....IT UPHOLDS THE FULL RIGHTS OF THE SELF-DETERMINATION OF ALL NATIONS...")¹

และถูกกล่าวไว้ในคำขวัญของพรรคบอลเชวิคในช่วงของการปฏิวัติในรัสเซียว่า สันติภาพโดยปราศจากการยึดครองและความเสียหาย ทั้งนี้บนพื้นฐานของการกำหนดอนาคตตนเองของประชาชน ("...PEACE WITHOUT ANNEXATION AND INDEMNITIES ON THE BASIS OF THE SELF-DETERMINATION OF PEOPLES..")²

---

¹ Umzurike Oji Umzurike, Self-determination in International Law (Hamden,CT.: the Shoe String Press, Inc, 1972), p.3.

² Arnold. J. Toynbee, "Self-determination," The Quarterly Review p.318 quoted by Michla Pommerance , United States and Self-determination Perspective on the Wilsonian conception, "American Journal of International Law",NO.70 (1976),p.3

การที่สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองถูกนำไปกล่าวอ้างโดยกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมานั้น แสดงให้เห็นว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเป็นสิทธิที่มีอิทธิพลในทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองมักจะถูกกล่าวอ้างเพื่อเป็นการแสดงว่า การดำเนินการ, ดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีความชอบธรรมที่จะกระทำได้ เช่น การอ้างว่าการปฏิวัติรัสเซียเป็นสิ่งที่มีความชอบธรรมที่จะกระทำได้เพราะ เป็นการกระทำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง เป็นต้น

- เมื่อพิจารณาโดยรวมเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองที่กำหนดไว้ในเอกสารต่าง ๆ เช่น ในมติต่าง ๆ ของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ รวมทั้งในกฎบัตรสหประชาชาติเองก็ได้กำหนดว่าปวงชน (peoples) ในดินแดนอาณานิคมเป็นผู้มีสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง อย่างไรก็ตามในกฎหมายระหว่างประเทศเอง ก็ยังไม่ได้กล่าวถึงปัญหาดังจะกล่าวต่อไปนี้อาไว้อย่างชัดเจนนักกว่าปวงชนในดินแดนอื่นๆ หรือในรัฐเอกราชต่างๆ จะสามารถมีสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองหรือไม่ และปวงชนดังกล่าวเหล่านั้นจะต้องมีขนาดเช่นใด และจำเป็นที่จะต้องเป็นปวงชนของทั้งรัฐหรือทั้งดินแดนหรือไม่ เป็นต้น (ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวค่อนข้างจะเป็นเรื่องที่กว้างมาก ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพเสมือนอาณานิคมเท่านั้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงทุก ๆ ประเด็นข้างต้น) หลักการเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองตามกฎหมายระหว่างประเทศ ก็ถูกระบุไว้อย่างกระจัดกระจาย ทำให้ยากแก่การพิจารณาในปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว แต่แม้กระนั้นก็ตาม การพิจารณาหลักการต่าง ๆ ของสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในเบื้องต้น ก็แสดงแนวโน้มให้เห็นได้ว่ากฎหมายยอมรับว่า ปวงชนทั้งมวลในดินแดนอาณานิคมเท่านั้นที่มีสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง ส่วนปัญหาอื่น ๆ ยังเป็นเรื่องที่ไม่ชัดเจนและต้องวิเคราะห์กันต่อไป

พัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง

การศึกษาถึงพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะทำให้เราทราบถึงแนวคิดพื้นฐาน และหลักการที่แท้จริงของสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียน จะแบ่งพัฒนาการของสิทธิออกเป็น 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงเวลาก่อนที่สหประชาชาติจะเริ่มปฏิบัติงานและช่วงเวลาตั้งแต่สหประชาชาติเริ่มปฏิบัติงาน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในช่วงเวลาก่อนที่สหประชาชาติจะเริ่มปฏิบัติงาน

2.1.1 ช่วงเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองมีที่มาจาก แนวคิดของ John Locke (1632-1704) ในหนังสือเล่มที่สองว่าด้วยการเมืองการปกครอง ซึ่งมีความคิดว่า รัฐเป็นสังคมทางการเมืองนั้นเกิดขึ้นโดยมนุษย์ แต่ละคนเข้ามาอยู่ร่วมกันทั้งนี้เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของมนุษย์เหล่านั้น โดยมนุษย์แต่ละคนตกลงสละสิทธิตามธรรมชาติที่จะบังคับตนเอง เมื่อมีการละเมิดสิทธิของตนโดยโอนสิทธินี้ให้แก่สังคมและให้สังคมบังคับแทนนั้นคือมนุษย์ทุกคนมาทำสัญญาร่วมกันที่เรียกกันว่าสัญญาประชาคมขึ้น เพื่อแต่งตั้งรัฐบาลหรือผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลสังคม รัฐบาลจึงเกิดขึ้นโดยความยินยอมของมนุษย์ผู้อยู่ภายใต้การปกครองเท่านั้น มนุษย์ที่อยู่ภายใต้การปกครองจึงสามารถที่จะเพิกถอนความยินยอม นั่นคือ ล้มล้างรัฐบาลได้ถ้าหากรัฐบาลนั้นปกครองแบบเผด็จการ, จำกัดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ผู้ให้ความยินยอมดังกล่าว ความคิดของ John Locke มีอิทธิพลอย่างสูงในช่วงศตวรรษที่ 18 นักคิดทางการเมืองหลายคนที่มีความเป็นไปในแนวทางเดียวกับ John Locke โดยเฉพาะ Jean Jacques Rousseau (1712-1778) ซึ่งแสดงความคิดของตนไว้ในหนังสือเรื่องสัญญาประชาคมว่า สังคมทางการเมือง หรือรัฐนั้นเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ทุกคนยินยอมมารวมกันเป็นสังคม และก่อให้เกิดสัญญาประชาคมขึ้น ซึ่งก็คือมนุษย์ทุกคนแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะเข้าร่วมกันเป็นสังคม และจำกัดตนเองให้อยู่ภายใต้เจตนารมณ์ร่วมกันดังกล่าว

แนวคิดของ John Locke และ Rousseau นำไปสู่การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงลัทธิรัฐบาลครั้งสำคัญสองครั้งในประวัติศาสตร์นั่นคือ การปฏิวัติอเมริกา และการปฏิวัติฝรั่งเศส

การปฏิวัติอเมริกาเป็นเหตุการณ์แรก ที่แสดงให้เห็นถึงสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงลัทธิรัฐบาล, ผู้ปกครองที่ขัดต่อเจตนารมณ์ร่วมของตน การปฏิวัติอเมริกานั้นเกิดขึ้นจากการที่อาณานิคม 13 อาณานิคมของอังกฤษ ในทวีปอเมริกาเหนือ ไม่สามารถทนต่อการปกครองที่เอาเปรียบ และเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลอังกฤษได้อาณานิคมทั้ง 13 แห่ง จึงพร้อมกันประกาศเอกราช เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม คศ. 1776 โดยในคำประกาศอิสรภาพการปกครองของสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นชัดถึงอิทธิพลทางความคิดของ

John Locke ที่มีต่อโทมัส เจฟเฟอร์สัน ผู้ร่างประกาศอิสรภาพดังกล่าวและเป็นการแสดงอย่างเป็นรูปธรรมเป็นครั้งแรกในสิทธิของประชาชนที่จะล้มเลิกเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ข้อความของคำประกาศอิสรภาพดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธินี้ของประชาชนนั้นมีดังนี้

เราทั้งหลายเชื่อมั่นโดยปราศจากข้อสงสัยในความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยเท่าเทียมกัน และพระเจ้าผู้สร้างได้ให้สิทธิบางประการที่ไม่อาจปลงได้กับมนุษย์เหล่านี้ ซึ่งในบรรดาสิทธิเหล่านี้มีสิทธิในชีวิต เสรีภาพและสิทธิในการแสวงหาความสุข รัฐบาลทั้งหลายตั้งขึ้นก็เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเหล่านี้ และอำนาจอันเป็นธรรมชาติของรัฐบาลทั้งหลายนั้นก็มาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ทุกครั้งที่รูปแบบการปกครองใดก็ตามกลับทำลายจุดมุ่งหมายดังกล่าวแล้วนี้ ประชาชนมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นหรือทำลายเสียแล้วสถาปนารูปแบบการปกครองใหม่ขึ้นตามหลักการและรูปแบบที่ประชาชนเห็นว่าเหมาะสมที่สุดที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงและมีความสุขได้³

ในส่วนการปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น สังคมฝรั่งเศสในช่วง ก่อนที่จะมีการปฏิวัตินั้นประกอบไปด้วย 3 ชั้นชั้น คือ พระ, ขุนนาง และฐานันดรที่สาม (ซึ่งประกอบไปด้วยชาวชนบท กรรมกร ทหาร กลาสีเรือ ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ และเจ้าของโรงงาน-อุตสาหกรรม) ด้วยเหตุผลที่ว่าฐานันดรที่สาม ซึ่งเป็นประชากรส่วนมากในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นถูกกดขี่ข่มเหง ประชาชนฝรั่งเศส ซึ่งก็คือฐานันดรที่สามจึงได้ลุกขึ้นปฏิวัติล้มล้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ บวรศักดิ์ อวรรณโณ, กฎหมายมหาชน : วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ (กรุงเทพ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, 2536), หน้า 26.

ระบบกษัตริย์โดยบุกเข้ายึดคุกบาสตี๋ย เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม คศ.1789 เมื่อการปฏิวัติสำเร็จ คณะปฏิวัติหรือสภาฐานันดรเดิมที่ตั้งขึ้นโดยพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ก็ได้ตั้งตนเองเป็นสภานิติบัญญัติสูงสุดทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและได้ออกประกาศที่เรียกว่าคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม คศ.1789 ในมาตรา 1 ของคำประกาศดังกล่าวว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมา และดำรงอยู่อย่างมีอิสระและเสมอภาคกันในสิทธิ การแบ่งแยกทางสังคมจะกระทำได้ก็แต่เพื่อประโยชน์ร่วมกัน¹ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องได้รับการเคารพจากสังคม และรัฐไม่สามารถที่จะปกครองโดยกดขี่ข่มเหงประชาชนได้

จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการกล่าวอ้างสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในช่วงเวลานี้ เป็นไปเพื่อเป็นการแสดงความชอบธรรมในการที่จะล้มล้างรัฐบาลเดิมที่ปกครองอยู่ในขณะนั้น ตามแนวคิดของสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในช่วงเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะล้มล้างรัฐบาลที่กดขี่ข่มเหงประชาชนเป็นสำคัญ การนำสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองไปใช้ในการให้เอกราชแก่ดินแดนอาณานิคม ยังเป็นแนวคิดที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในช่วงเหล่านี้แต่อย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 67

2.1.2 ช่วงเวลาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2
 สถานะการณ์ทางการเมืองในยุโรป ในช่วงเวลา ก่อนที่สงครามโลก
 ครั้งที่ 1 จะเกิดขึ้นนั้นเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากการเผชิญหน้ากัน
 ระหว่างประเทศมหาอำนาจในยุโรปในช่วงนั้นคือ อังกฤษ กับฝรั่งเศส ฝ่ายหนึ่ง และเยอรมันนี
 กับ ออสเตรีย-ฮังการี อีกฝ่ายหนึ่ง เหตุการณ์ที่มกุฎราชกุมารออสเตรีย ถูกลอบสังหารที่เมือง
 ซาราเจโว ในบอสเนีย เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 1914⁵ ทำให้ความขัดแย้งระหว่างประเทศ
 เหล่านี้ขึ้นสู่จุดสูงสุด และทำให้สงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้น (ระหว่างปี ค.ศ. 1914-1918)
 ในทวีปยุโรป

ในช่วงแรกสหรัฐอเมริกา ยังไม่ได้เข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่
 1 แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศสงครามกับฝ่ายอักษะ (เยอรมันนี, ออสเตรีย-ฮังการี) ใน
 วันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1917⁶ ได้ทำให้ประธานาธิบดี วูดโรว์ วิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกา
 กลายเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลานั้น ประธานาธิบดี
 วิลสันเองเป็นผู้ที่มีความประสงค์ที่จะสร้างสันติภาพขึ้นในโลก และแนวคิดทางการเมืองที่
 ประธานาธิบดีวิลสันพยายามใช้ในการสร้างสันติภาพขึ้นคือ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนด
 อนาคตตนเองประธานาธิบดีวิลสันได้กล่าวไว้ว่า สหรัฐอเมริกามีความเชื่อมั่นในสิทธิของปวงชน
 ทุกคนในอันที่จะเลือกที่จะจงรักภักดีกับผู้ใดและในอันที่จะเลือกว่าตนควรจะเป็นอิสระ ไม่อยู่ใน
 บังคับของผู้ใด ("...the right of every people to choose their own

⁵ สุปราณี มุขวิจิตร, ประวัติศาสตร์ยุโรป ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1815-ปัจจุบัน เล่ม 1
 (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์, 2532) หน้า 215

⁶ สมร นิตินันท์ประกาศ, ประวัติศาสตร์กับสหรัฐอเมริกา คศ. 1865-1945
 (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2525) หน้า 172-173 อ้างจาก สุปราณี มุขวิจิตร ,
 เรื่องเดียวกัน , หน้า 233

allegiance and be free of masters altogether.")⁷ นอกจากนี้เมื่อวันที่ 8 มกราคม ค.ศ.1918⁸ ในขณะที่สงครามโลกครั้งที่ 1 ใกล้จะสิ้นสุดประธานาธิบดีวิลสัน ได้แถลงหลักการ 14 ข้อ เพื่อเป็นแนวทางการยุติสงครามโลกครั้งที่ 1 และเป็นการเสริมสร้างสันติภาพขึ้นในโลก (ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ Fourteen Points) ต่อสภาองเกรส หลักการดังกล่าวในข้อ 6 ถึงข้อ 13 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองโดยตรง คือเป็นหลักการที่สนับสนุนให้ประชาชาติต่าง ๆ มีสิทธิในการปกครองตนเอง เช่น หลักการในการให้เบลเยียมเป็นเอกราช และให้รัสเซียมีสิทธิในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการของตนเอง เป็นต้น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง และได้มีการเจรจาสันติภาพขึ้นที่กรุงปารีส ประธานาธิบดีวิลสันได้คาดว่าหลักการ 14 ข้อ ของเขาก็น่าจะได้บรรลุจงไว้ในสนธิสัญญาสันติภาพที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะทำขึ้นกับประเทศฝ่ายอังกฤษผู้แพ้สงครามด้วย อย่างไรก็ตามในสนธิสัญญาทั้ง 5 ฉบับ ได้แก่สนธิสัญญาแวร์ซายส์ระหว่างประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรกับเยอรมันนี, สนธิสัญญาแซงต์ แบริแมง ระหว่างประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร กับออสเตรีย, สนธิสัญญาแซฟร์สระหว่างประเทศฝ่าย สัมพันธมิตรกับตุรกี และสนธิสัญญาตริอานองระหว่างประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรกับประเทศฮังการีและสนธิสัญญาเนย์บี ระหว่างประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรกับประเทศบัลแกเรียก็ไม่ได้คำนึงถึงสิทธิ ในการกำหนดอนาคตตนเองตามหลักการ 14 ข้อ ของประธานาธิบดีวิลสันแต่อย่างใด ข้อตกลง ในสัญญาสันติภาพดังกล่าวส่วนใหญ่ จะเป็นการกำหนดให้ประเทศผู้แพ้สงครามต้องชำระค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่ประกาศผู้ชนะสงคราม พร้อมทั้งต้องสูญเสียดินแดนต่าง ๆ และถูกจำกัด กำลังทางการทหารตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ประเทศสัมพันธมิตรผู้ชนะสงครามจะเป็นผู้กำหนด เท่านั้น

⁷ Ray Stannard and William E Dodd (eds), The New Democracy: Presidential Messages, Addresses and Others Papers (1926), p. 389, quoted by in Michla Pomerance, "The United States And Self-determination Perspective on the Wilsonian Conception", American Journal of International Law, P.2

⁸ สุปราณี มุขวิจิต, เรื่องเดียวกัน

ดังนั้นจึงเท่ากับว่าหลักการในเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองที่ประธานาธิบดี วิลสัน เป็นผู้ผลักดันไม่ได้รับการยอมรับจากเหล่าประเทศผู้ชนะสงคราม สำหรับในกติกาสันนิบาตชาติ ที่เป็นสนธิสัญญาที่เป็นผลมาจากการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส เช่นกันนั้นก็ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองไว้เช่นกัน ในอารัมภบทของกติกาสันนิบาตชาตินั้นมีการกำหนดไว้แต่เพียงว่าเพื่อให้บรรลุถึงสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ประเทศภาคีสมาชิกทั้งหลายจะปฏิบัติตามกติกาสัญญาสันนิบาตชาติฉบับนี้ :

- โดยการยอมรับพันธกรณีที่จะไม่ใช้วิธีการทำสงคราม
- โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างชาติโดยเปิดเผย ยุติธรรมและมีเกียรติ
- โดยการสถาปนาความตกลงเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศให้มั่นคงเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินการระหว่างรัฐบาลทั้งหลาย และ
- โดยการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและการเคารพฝ่ายพันธกรณี ทั้งปวงตามสนธิสัญญาที่ทำกันไว้ระหว่างชาติต่าง ๆ อย่างจริงจัง⁹ และในข้อตกลงส่วนอื่น ๆ ในกติกาก็ไม่ได้กล่าวถึง

สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเอาไว้แม้แต่ในข้อ 22 ของกติกา ซึ่งเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบอาณัติก็ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเอาไว้ ข้อความในข้อ 22 (1) ซึ่งกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของระบบอาณัติกล่าวแต่เพียงว่า "สำหรับอาณานิคมและดินแดนที่ได้หลุดพ้นจากการอยู่ภายใต้อธิปไตยของรัฐ ซึ่งเคยปกครอง...และมีประชาชนซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการปกครองตนเองได้..."¹⁰ เท่านั้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นหลักกฎ-

⁹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันระหว่างประเทศหน่วยที่ 1-7 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิคตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2528), หน้า 134

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 143

หมายระหว่างประเทศนักในช่วงเวลานี้ ซึ่งอาจเห็นได้จากคดีหมู่เกาะอาแลนด์ (The Aland Islands) ในปี 1920 ซึ่งคณะกรรมการทั้งสองคณะที่สันนิบาตชาติแต่งตั้งขึ้นก็ไม่ยอมรับว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเป็นกฎหมายในปี 1920

คดีนี้เป็นข้อพิพาทระหว่างฟินแลนด์ และสวีเดน¹¹ กล่าวคือเมื่อฟินแลนด์ ได้เอกราชจากรัสเซียมาขึ้นประชาชนหมู่เกาะอาแลนด์ ซึ่งเป็นหมู่เกาะที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของฟินแลนด์ จะขอแยกตนเองไปอยู่กับสวีเดนในเรื่องนี้สวีเดนอ้างว่าควรจะต้องให้มีการลงประชามติ เพื่อให้ประชาชนในหมู่เกาะดังกล่าวแสดงความคิดเห็นว่าตนจะเลือกอยู่กับฝ่ายใด (ตามหลักสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง) แต่ฟินแลนด์อ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการแทรกแซงอำนาจอธิปไตยภายในของฟินแลนด์ คณะมนตรีของสันนิบาตชาติ ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนคดีดังกล่าว สองคณะคือ THE COMMISSION OF JURISTS และ THE COMMITTEE OF RAPPORTEURS¹² THE COMMISSION OF JURISTS มีความเห็น โดยสรุปว่า -

- เกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง-

การที่หลักการเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในสนธิสัญญาจำนวนหนึ่ง ได้รับการยอมรับนั้นไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นหลักฐานพิจารณาได้ว่า หลักการดังกล่าวกลายเป็นกฎหมายระหว่างประเทศไปแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้ยอมรับสิทธิของกลุ่มชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในการที่จะขอแยกตนเองไปจากรัฐที่ตนอาศัยอยู่ โดยอาศัยแต่เพียงการแสดงเจตนาเท่านั้น

และ THE COMMITTEE OF RAPPORTEURS ก็ มีความเห็นไปในแนวเดียวกันกับความเห็นของ THE COMMITTEE OF RAPPORTEURS โดยกล่าวสรุปว่า

¹¹ Umozurike Oji Umozurike, op. cit. p.180

¹² James Crawford, The Creation of States in International Law (Oxford : Clarendon Press, 1979), p.85

หลักการนี้ไม่ใช่กฎหมายระหว่างประเทศและสันนิบาตชาติ ก็ไม่ได้บรรจุหลักการนี้ลงไปในกติกาสันนิบาตชาติแต่อย่างใด คณะกรรมการนี้ยังมีความเห็นด้วยว่าหลักการนี้เป็นหลักการที่ว่าด้วยความยุติธรรมและเสรีภาพซึ่งแสดงออกมาโดยข้อกำหนดกฎเกณฑ์ ซึ่งคลุมเคลือและไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดมีการตีความออกมาในแนวทางต่าง ๆ กันและทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย¹³

เหตุที่เยอรมันถูกกดขี่โดยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ประเทศผู้ชนะสงครามกำหนดลงไว้ในสนธิสัญญาแวร์ซายส์มากจนเกินไป และจากการไร้ประสิทธิภาพของสันนิบาตชาติ ทำให้เยอรมันก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้น เมื่อเยอรมันนำกำลังทหารบุกเข้าไปในโปแลนด์ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 1939¹⁴ โดยผลของสงครามโลกครั้งที่สองแนวคิดในเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองจึงไม่ได้ถูกกล่าวถึงในสังคมระหว่างประเทศอีก จนกระทั่งในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง แนวคิดในเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองจึงได้ถูกนำไปกล่าวถึงในกฎบัตรแอตแลนติก (THE ATLANTIC CHARTER) ซึ่งทำขึ้นระหว่างประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลต์ ของสหรัฐอเมริกา กับ นายกรัฐมนตรี เชอร์ วินสตัน (เชอร์ชิล) แห่งอังกฤษ บนเรือรบ ออกัสตา ของสหรัฐอเมริกา ในบริเวณมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 1941 ข้อความในกฎบัตรดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองปรากฏอยู่ในข้อ 2 และ 3 ของกฎบัตรดังกล่าวคือ

2. ประเทศทั้งสองไม่ปรารถนาจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขต และดินแดนใด ๆ โดยขัดต่อเจตจำนงอันเสรีของประชากรที่เกี่ยวข้อง

3. ประเทศทั้งสองจะเคารพสิทธิของบรรดาประชาชนทั้งปวงในอันที่จะเลือกรัฐบาลแบบใด ๆ ก็ได้และปรารถนาที่จะให้ประชาชาติทั้งหมดได้อำนาจอธิปไตยที่ถูกแย่งชิงกลับคืนมา¹⁵

¹³ James Crawford, op. cit., P.86

¹⁴ สุปราณี มุขวิจิตร, เรื่องเดียวกัน หน้า 405

¹⁵ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมาย

ภายหลังจากกฎบัตรแอตแลนติก แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองได้ถูกกำหนดอีกครั้งในกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งในกฎบัตรสหประชาชาตินี้เป็นครั้งแรกที่คำว่า "สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง" (THE RIGHT OF SELF-DETERMINATION) ถูกกล่าวถึงโดยตรง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในช่วงเวลา ตั้งแต่สหประชาชาติ เริ่มปฏิบัติงาน

สหประชาชาติเป็นองค์กรสำคัญ ที่ทำให้สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองได้รับการยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศและกลายเป็นหลักกฎหมายหลักหนึ่งในกฎหมายระหว่างประเทศ องค์กรสำคัญในสหประชาชาติที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการผลักดันแนวคิดในเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองก็คือสมัชชาใหญ่ (THE GENERAL ASSEMBLY) เนื่องจากสมัชชาใหญ่มีลักษณะคล้าย ๆ กับสภาของโลก ซึ่งมีประเทศเอกราชต่าง ๆ ในโลกเป็นสมาชิก

โดยสมาชิกของสมัชชาใหญ่ จะใช้สมัชชาใหญ่เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งความเห็น, ความคิดต่าง ๆ ของสมาชิกของสมัชชาใหญ่ นั้นอาจพิจารณาได้จากมติ (Resolutions) ต่าง ๆ ของสมัชชาใหญ่

ในช่วงเวลาก่อนที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ จะมีมติเรื่องการให้เอกราชแก่ดินแดนอาณานิคม (มติที่ 1514) นั้น เป็นช่วงเวลาแรกที่มีการกล่าวถึงสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองไว้ในเอกสารทางกฎหมายระหว่างประเทศโดยใช้คำว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองโดยตรง ทั้งนี้โดยในมาตรา 1 และ 55 ของกฎบัตร สหประชาชาติได้กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเอาไว้โดยในมาตรา 1(2) ซึ่งเป็นมาตราที่กำหนดวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติได้กล่าวว่าสหประชาชาติมีวัตถุประสงค์ "เพื่อพัฒนาสัมพันธไมตรีระหว่างประชาชาติทั้งปวง โดยการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิที่เท่าเทียมกันและการกำหนดเจตจำนงของตนเอง แห่งประชาชนทั้งปวงเป็นมูลฐาน..."¹⁶ และมาตรา 55 วรรคแรกก็ได้นำข้อความ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน

ในมาตรา 1(2) มากล่าวซ้ำไว้อีกครั้งหนึ่งคือกล่าวว่ "...ด้วยยึดความเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิอันเท่าเทียมกันและการกำหนดเจตจำนงของตนเองของประชาชนเป็นมูลฐานสหประชาชาติจึงส่งเสริม..."¹⁷ แต่ถึงแม้ว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองจะได้รับการกำหนดลงในไว้ในกฎบัตรของสหประชาชาติไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความเห็นที่แตกแยกออกไปเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกนั้นมีความเห็นว่า สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองยังไม่เป็นกฎหมาย และฝ่ายที่สองมีความเห็นว่า สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองนั้นเป็นกฎหมายแล้ว ฝ่ายที่มีความเห็นว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองยังไม่ใช่กฎหมายก็เช่น CLYDE EAGLETON ที่อ้างไว้ในหนังสือ EXCESSES OF SELF-DETERMINATION ว่าสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองยังไม่เป็นกฎหมายเพราะข้อความในมาตรา 1 นั้นถูกกล่าวอ้างไว้ โดยปราศจาก ความเกี่ยวพันและความหมาย¹⁸ และ MOHAMMED SHUKRI ที่แสดงความเห็นโดย สรุปไว้ในหนังสือ THE CONCEPT OF SELF-DETERMINATION AT THE UNITED NATIONS ว่าหลักการทั่วไปในมาตรา 1 (2) ของกฎบัตรสหประชาชาติเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมและปราศจากการอธิบายความหมายหรือแสดงขอบเขตการบังคับใช้ ซึ่งมีผลทำให้สับสนและเนื้อหา และการบังคับใช้สิทธิดังกล่าวตกเป็นเรื่องของแนวทางปฏิบัติ ในอนาคตของสมาชิกสหประชาชาติ¹⁹ เป็นต้น อย่าง

---

¹⁷ เรื่องเดียวกัน

¹⁸ Clyde Eagleton, "Excess of Self-determination" Foreign Affair, 31 (1953): p.592-593, quoted by Edward A Laing, "The Norm of Self-determination, 1941-1991" California Western International Law Journal, 22 (1992) : 217

¹⁹ Mohammed Shukri, The Concept of Self-determination at the United Nations (np., 1965), p 241-252, quoted by Edward A Laing, "The Norm of Self-determination, 1941-1991" California Western International Law Journal, p.214

ไรก็ดีเมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความเห็นของฝ่ายแรกนั้นน่าจะไม่ต้อง ทั้งนี้ก็เพราะในเมื่อสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองได้รับการกำหนดลงในกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองก็กลายเป็นกฎหมายสนธิสัญญาที่มีผลผูกพันรัฐต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติทุกรัฐ เนื่องจากสมาชิกของสหประชาชาติย่อมมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎบัตรอยู่แล้ว (ซึ่งรวมถึงเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองด้วย) นอกจากนั้นจากสถานะการณปัจจุบัน ที่รัฐต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็เป็นสมาชิกของสหประชาชาติเกือบทั้งหมดแล้ว ดังนั้นจึงทำให้รัฐต่าง ๆ ทั่วโลกที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติต้องเคารพต่อหลักสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง ในฐานะที่เป็นกฎหมายเหมือนกันหมดทุกรัฐ สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองจึงมีผลทางกฎหมายที่ผูกพันรัฐต่าง ๆ โดยทั่วกันแล้ว ทั้งนี้ไม่ว่าในกฎหมายจะมีความเห็นเป็นเช่นใดก็ตาม ดังนั้นผู้เขียนอาจกล่าวได้ว่า สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองนั้นเป็นกฎหมายแล้วในช่วงเวลานี้

อย่างไรก็ดี การที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้มีมติต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองกันอย่างมากมายในเวลาต่อ ๆ มานั้น มติเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการที่สมัชชาใหญ่พยายามที่จะตีความ และอธิบาย เนื้อหาสาระของสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น มติฉบับสำคัญของสมัชชาใหญ่ที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดและเนื้อหาของสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเอาไว้เป็นครั้งแรก ก็คือ มติที่ 1514 (XV) ลงวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ.1960 เรื่อง การให้เอกราชแก่ดินแดนอาณานิคม (Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples) ข้อความในข้อ 2 ของมติที่ 1514 กล่าวว่า "ปวงชนทุกปวงชน (All PEOPLES) มีสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองโดยสิทธิดังกล่าวประชาชนเหล่านั้นมีเสรีภาพที่จะตัดสินสถานะทางการเมืองและมีเสรีภาพดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนเอง"²⁰

---

²⁰ Ian Browlie, Basic Documents in International Law (Oxford : Oxford University Press, 1985) p.300

โดยผลของมติที่ 1514 ดังกล่าว ทำให้การปลดปล่อยอาณานิคมได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากจากประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มประเทศในโลกรี่สาม และทำให้มีการผลักดันให้อาณานิคมต่าง ๆ ในโลกได้รับสิทธิในการปกครองตนเอง ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ถือว่าการแสวงหาอาณานิคมกลายเป็นสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศ และทำให้สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองกลายเป็นหลักการสำคัญที่ถูกรู้จักเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้อาณานิคมต่าง ๆ ได้รับเอกราชและสิทธิในการปกครองตนเอง ซึ่งนักกฎหมายระหว่างประเทศได้ยอมรับกันแล้วว่า สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองสามารถนำไปใช้เพื่อปลดแอกอาณานิคมต่าง ๆ ได้ความเห็นในเรื่องนี้อาจเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลโลก (International Court of Justice) ในคดี NAMIBIA และความเห็นแนะนำของศาลโลกในคดี WESTERN SAHARA ในคดี NAMIBIA ศาลกล่าวว่า "การพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนของกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับดินแดนที่ยังไม่ได้ปกครองตนเอง... ทำให้หลักการในเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองถูกนำไปใช้กับดินแดนที่ยังไม่ได้ปกครองตนเองเหล่านั้นด้วย..."²¹ และในคดี WESTERN SAHARA ศาลกล่าวว่า "หลักการเรื่องสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองได้ถูกนำไปใช้กับดินแดนที่ยังไม่ได้ปกครองตนเองทั้งหมดอย่างน้อยที่สุดก็เพราะว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับสหประชาชาติมีเนื้อหาเช่นนั้น..."²²

เมื่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติมีมติที่ 2200 ลงวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966²³ โดยยอมรับกติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิทางการเมืองและสิทธิทางแพ่ง (International Covenant on Civil and Political Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on

²¹ James Crawford, op. cit., P.97

²² Edward E Laing, op. cit., P.224

²³ Fridmann., W. Lissitzyn., O. and Pugh., C.,R.,

International Law Cases and Materials , (St.Paul, minn : West Publishing Co., Ltd, 1969), p.232

Economic, Social and Cultural Rights) นั้น ทำให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองเกิดขึ้น แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นที่จะแสดงให้เห็นว่าสิทธิในการกำหนดตนเองมีขอบเขตกว้างขวางกว่าการที่จะหมายถึงเรื่องการปลดแอกอาณานิคมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่หมายถึงเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองในทางเศรษฐกิจ (Economic Self-Determination)²⁴ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อะไรก็ดีในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมาย รวมทั้งบทบาทของแนวคิดใหม่ดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่ต้องศึกษากันต่อไป (ดังจะกล่าวต่อไปในบทที่ 2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁴ Umozurike Oji Umozurike, Op. cit., p.204